„Steeds Voorwaarts", terwijl een ander hoofdstuk handelt over: „Wat de Mohammedanen op Java van Jezus gelooven en de Zending der Gereformeerde kerken" en nog een ander over „Soemba". In „Steeds Voorwaarts" wordt vrij uitvoerig besproken de arbeid van Ds. WIELENGA. Wat de bruikbaarheid van dit boekje voor het onderwijs niet weinig verhoogt, zijn de goede illustratiën die er in voorkomen. Aan het slot geeft de schrijver een kort overzicht van het Zendingswerk in Oost-Indië en eenige belangrijke jaartallen.

Met den heer STERKENBURG zeg ook ik: „Moge dit eenvoudige boekje er toe medewerken hetje voor den Heiland en voor het gewichtige werk der Zending aan te kweeken in de harten der kinderen.

3 *Osanna in Excelsis* door E. VON MALTZAHN. Naar het Hoogduitsch door G. KUYPER. La Riviere en Voorhoeve, Zwolle.

Deze historische roman, spelend in den tijd der Fransche revolutie, teekent ons, hoe die Fransche adellijke geslachten, die nog vasthielden aan het geloof, tot het laatst hun koning trouw bleven; en hoe ook juist in die dagen, toen het ongeloof overal driest het hoofd opstak, een nauwere aaneensluiting plaats greep tusschen Roomschen en Protestanten; hoe men, de verschillen vergetend, kracht zocht in hetgeen gemeen was, namelijk het geloof in God.

Als een schril contrast met de trouw der ware Christenen, zien we, hoe velen, die wel hoog adellijke namen droegen maar in wier ziel de adel verstorven was, hun vorst in de ure van het gevaar lafhartig verrieten.

Aldus de heer G. Kuyper, die van den dus door hem gekarakteriseerden Duitschen roman een Nederlandsche bewerking gal.

Deze Nederlandsche bewerking van *Osanna in Excelsis* is aan de meeste onzer lezers reeds bekend doordat zij als feuilleton in *de Standaard* werd opgenomen.

Wie haar toen met genoegen gelezen heeft, zal haar zeker thans, nu zij, door de goede zorgen van de firma LA RIVIÈRE EN VOORHOEVE, als wèl uitgevoerd boekwerk in twee deelen verschijnt, gaarne nog eens willen herlezen.

4 De uitgever J. M. BREDÉE te Rotterdam zond ons Aflevering 2—10 van een populair werk over CALVIJN, dat compleet zal zijn in 20 afleveringen. Indien wij ook Aflevering 1 en 11—20 ontvangen, zullen wij het gaarne bespreken.

Vereenigingsleven.

NEDERLANDSCH JONGELINGSVERBOND

Gelijk wij in het vorig jaar bij onze uitvoerige bespreking van het vereenigingsleven, zooals zich dat bij de Christelijke Jongelingen openbaart, deden uitkomen, gaat het moeilijk aan de jongelingsvereenigingen op Gereformeerden grondslag op één lijn te stellen met die van het Nederlandsch Jongelingsverbond, omdat die vereenigingen niet éénzelfde bedoelen hebben. Dit wordt ook rondweg in de jaarverslagen erkend en als reden opgegeven voor de weinige samenwerking, die tusschen de beide bonden — waartusschen overigens de beste verstandhouding heerscht — plaats kon hebben.

Het zou dan ook verkeerd zijn, de bonden over één kam te scheren, wat betreft de actie, welke in het vorige jaar ontwikkeld is geworden. Toch geeft een vergelijking van de statistieken te denken. De statistieken spraken ook voor het Nederlandsch Verbond van vooruitgang, zooals uit onderstaande cijfers blijkt:

	Afdeelingen	Leden	Verbondsringen	Eigen gebouw	Boeken
1908..	411	10121	41	35	116.48
1907..	379	9640	38	37	92221

	Zondagscholen	Kinderen	Afd. Kindertehuis	Leden Kindertehuis	Afdeelingen: Letterk.	Zang	Muziek	Gymnastiek
1908..	127	13808	204	5236	46	48	31	25
1907..	104	13820	189	5079	50	47	24	21

Uit deze cijfers ziet men, dat er overal vooruitgang is, behalve in het aantal eigen gebouwen, in het aantal kinderen op de Zondagscholen, — niettegenstaande het getal der scholen met een kleine 25% steeg —, en voorts ten aanzien van de speciale afdeelingen voor letterkunde.

Tot roover levert een vergelijking met de statistieken van het Gereformeerd Jongelingsverbond niets merkwaardigs op. Dit is echter wèl het geval, zoodra men cijfers, die den vooruitgang van afdeelingen en ledental der beide bonden weergeven, gaat specificeeren.

Voor het Nederlandsch Verbond geeft de specificatie de volgende getallen:

Prov. Afdeelingen	1907 Vereen.	1907 Leden	1908 Vereen.	1908 Leden
Groningen	19	548	20	565
Friesland	52	936	55	1037
Drenthe	11	360	12	376
Overijsel	40	1086	43	1082
Gelderland	79	1953	81	1920
Utrecht	23	509	25	571
Noord-Holland	41	1253	46	1321
Zuid-Holland	77	2395	85	2625
Zeeland	26	408	28	404
Noord-Brabant	10	177	10	161
Limburg	1	17	1	—

In geen enkele provincie ging het aantal vereenigingen dus achteruit, maar wel daalde het aantal leden in de provinciën Overijsel, Gelderland, Zeeland en N. Brabant, van welke alleen ten opzichte van Zeeland ook in de cijfers van het Gereformeerd Verbond achteruitgang viel te constateeren.

Merkwaardiger is echter nog, dat, terwijl het Jaarboekje van het Gereformeerd Verbond een in zeer teleurgestelden toon geschreven verslag van den Zuid-Hollandschen correspondent bevat, de cijfers van het Nederlandsch Verbond juist ten aanzien van de provincie Zuid Holland van zoo grooten vooruitgang spreken. Het is daarom zoo jammer, dat laatstgenoemd verbond in zijn jaarboekje geen uitvoerige verslagen van provinciale correspondenten opneemt. Immers is het voor het vereenigingsleven van de grootste waarde, te weten, waaraan voor- of achteruitgang moet toegeschreven worden, en dat komt men van overigens ook nog zoo veelzeggende cijfers niet te weten.

Voor Zuid Holland zou het te belangrijker zijn, te weten, waaraan de vooruitgang van het Nederlandsch Verbond toeteschrijven is, waar we onlangs, bij de bespreking van de Vereeniging van Christelijke Jongemannen te 's Gravenhage, er op wezen, dat in de hoofdplaats der provincie geklaagd werd over een niet onbeduidende inzinking in het leven der Christelijke Jongelingen.

Hoe het zij, verblijdend is het, dat, genomen over het geheele land, het vereenigingswezen onder de jongelingen in bloeienden toestand verkeert, zooals ten overvloede nog moge blijken uit de volgende cijfers:

Algemeen Overzicht over 1907/'08

	Afdeelingen 1907	Afdeelingen 1908	Leden 1907	Leden 1908
Nederlandsch Jongelingsverbond	379	411	9640	10121
Nederlandsche Bond van Jongelingsvereen. op Gref. Grondslag	494	517	9777	10430
Friesch Jongelingsverbond	51	51	859	872
Nederlandsch Lutherische Jongelingsbond	22	14	274	289
Bij geen Verbond aangesloten	207	196	3768	3740
Van 't Fr. Verbond waren tevens aangesloten bij 't N.J.V. 22 Ver. m. 436 resp. 481 leden.	1143	1189	24258	25442
Van 't Fr. Verbond waren tevens aangesloten bij V. op G. G. 3 resp. 6 Ver. m. 61 resp. 105 leden.				
Gant af. . . .	25	28	487	586
	1118	1161	23771	24856

N.B. Er zijn voorts nog een 13-tal Christ. Geref. Vereen.

Blijkens deze staat is er alleen stilstand in het aantal jongelingsvereenigingen, die aangesloten zijn bij het Friesch Verbond, en achteruitgang in het aantal der vereenigingen, die zich nog niet bij een verbond aansloten. Maar aangezien dit laatste wel daarin zijn oorzaak zal vinden, dat eenige vereenigingen uit het ongeorganiseerde leven tot het georganiseerd zaamleven overgingen, moet deze achteruitgang in de cijfers, als een vooruitgang, een verbetering van den toestand worden aangemerkt.

Zoo is er op dit terrein van het Christelijk vereenigingsleven ruime stof tot *dankbaarheid*. Maar ook ten deze kan er van *voldaanheid* geen sprake zijn. Want immers zijn er in onzen tijd van afval helaas zoo talloos vele jongelingen van Christelijken huize, die het oude geloof vaarwel zeggen, of wel er, op het voetspoor der modernen, nieuwe banen voor zoeken, die echter niet leiden ten leven. En hoe erger dit wordt, hoe veel omvattender ook de taak der Christelijke jongelingen wordt om zich zelf en anderen te doen opwassen in of terug te brengen tot de liefde voor het Christelijk beginsel, dat voor het ganische menschenleven genoegzaam is, en geen nieuwe vormen en nieuwe banen noodig heeft.

Zoolang de Christen jongelieden in den lande, die met den geest der eeuw niet heulen willen, nog met tienduizenden geteld kunnen worden en hun aantal nog ieder jaar toeneemt, zoolang is er voor moedeloosheid zelfs geen aanleiding.

Maar dan moeten onze jongelingen ook bedenken, dat, waar de afval van God en Zijn Woord steeds grooter en grooter wordt, met dubbelooren ijver moet voortgegaan worden, op ten ingeslagen weg, opdat de dam, die ook in het Christelijk jongelingsleven wordt opgeworpen tegen den stroom van ongeloof en Godverzaking steeds breeder en hechter worde.

Uit de Pers.

De predikanten te 's Gravenhage geven een Jaarboekje uit ten dienste van de Gereformeerde Kerk ter plaatse hunner inwoning, waarvan thans te tweede Jaargang verschijnt. Het Jaarboekje, dat er keurig uit in stemmig rooden band, is versierd met een welgelijkend portret van den overleden Dienaar des Woords Ds. Doorn, en geeft een zeer nauwkeurig overzicht van alles, wat met het kerkelijk leven in verband staat.

Onder het mengelwerk, dat aan de officieele mededeelingen is toegevoegd, geeft Ds. J. van der Linden een terugblik op het kerkelijke leven, dien we gaarne ook aan onze lezers meêdeelen:

't Is weldra 75 jaren geleden, dat onze vaderen in gehoorzaamheid aan het Woord van God, gekomen zijn op kerkelijk gebied tot een hoogstgewichtige daad. 't Was het uitspreken niet slechts, maar het belichamen in een feit van de gedachte, dat Christus alleen het Hoofd is der kerk, de Heere der gemeente. Evenals vóór achttien eeuwen bij de eerste gemeenten, stond geheel de officieele wetenschap met hare getabbarde standdragers, de macht van den staat met zijn hoogere en lagere dienaren, de aan menschelijke ordonnantiën gebondene kerk met hare talrijke woordvoerders hier tegenover. Slechts enkele jeugdige mannen hieven het schild omhoog van hun Koning en vingen met een kleine schare van meest arme, ongeletterde, afhankelijke menschen den ongelijken kamp aan, zeggende alléén voor den eenig wettigen Heer' der kerk, Jezus Christus alleen. En als gij toen gevraagd hadt, welke gedachte er leefde in hunne ziel, of het ook was, dat zij iets nieuws wilden zijn, of zij ook willden optreden als een nieuwe, afzonderlijke kring van belijders, dan zou hun éénparig antwoord zijn geweest: *Dat zij verre.*

Immer verklaarden zij het voor God den Heere en voor geheel Nederland, dat zij niets anders wenschten te zijn, dan de ware historische voortzetting der Gereformeerde Kerk in Nederland. *Geen schin*, hier of ginds in een verachtelijken hoek geboren. Maar zde *echte* dochter, de wettige erfgename van den Gereformeerden naam en den Gereformeerden titel. Was dat een hersenschim misschien? Neen, dat was — het is terecht zoo genoemd — de zgloria der afscheiding. Onze Vaderen hebben, blind in de toekomst, maar ziende in het gebod, het met hun God gewaagd, niet in jeugdigen betreurenswaardigen overmoed, niet in dwaze hoogheid des harten, niet met het doel om een nieuwe kerk te stichten. Neen, worstelend met den tijd, worstelend met de toestanden, worstelend met zichzelf heeft De Cock en hebben straks anderen met hem, zelfs nog zich gewend tot den aardschen koning, om van deren te vragen: handhaving der ware religie en der ware Gereformeerde kerk. En toen alles bleek te vergeefsch te zijn, greep plaats de daad van 13 Oct. 1834, waarbij het door allen als een éénig man werd uitgesproken, dat zij als zulk een gemeente des Heeren zich wenschten te openbaren, *die den ontwijdbaren zich zich stelde, te staan op den bodem der Christelijke Gereformeerde belijdenis; die geen andere predikingleerde dan de zuiver Apostolische, die de heilige Sacramenten weer bediende naar de instelling des Heeren; die door het gebruik van de haar toebetrouwde sleutelen des Hemelrijks de tuchtloosheid in de kerk verwierp en die met terzijdestelling van alle ongoddelijke heerschappij, hetzij van buiten door den staat of van binnen door de oplegging van allerlei reglementen, Jezus Christus eenigelijk en alléén erkende als haar Hoofd en Heer.*

Die gemeente, zoo kennelijk gegrond, evenals de gemeente der eerste tijden, in den wil des Almachtigen, voortgesproten uit de door God verwekte trouw harer eerste belijders, gedoopt met den vuurdoop der verdrukking, werd, hoe arm en gebrekkig ook in zichzelf, voor allen die Sion liefhebben, een opgericht teeken van den God Jakobs en een machtsbetooning van den Heilige Israëls.

En zie, in 's Heeren gunst werden ook nu de gemeenten gesticht, ontbrak het aan de verroosting des Geestes niet en was veler wandel in de vreeze des Heeren.

Doch de Heere deed veel meer! Na een vijftigtal jaren verwekte God andermaal mannen, die het uitspraken en wederom belichaamden in de daad, dat zij Gode meer wilden gehoorzamen dan de menschen. 't Was *niet* een strijd om de kerkelijke goederen, de strijd, die in 1886 gestreden werd. Neen, de mannen, die toen optraden, waaronder de edelsten onzes volks, hadden het door genade leeren zien, dat, wie gebonden wil zijn door de silveren koorde van den Staat, even daarvoor de gebondenheid verliest aan dien Koning, wiens schatten geestelijke, en, indien het Hem behaagt ze ons te geven, ook tijdelijke zijn. Zij keerden terug tot de *leer, dienst en tucht der Gereformeerde Kerken.* Zij spraken het uit: zGelijk onze vaderen in de eeuw der Hervorming, na afschudding van het juk der Pauselijke hiërarchie met alle Kerken deezer landen tot de goede, zuivere belijdenis des Evangelies en een op die belijdenis gegronde Kerkenorde zijn wedergekeerd, zoo hebben ook wij thans op hun voetspoor en onder inroeping van den zegen des Heeren, ons weer om datzelfde aloude zuivere Evangelie geschaard, ten einde met onze zusterkerken weder naar diezelfde daarop gefundeerde Kerkenorde te leven, die op de Synode van Dordrecht in 1619 het laatst gewijzigd is.

Tot hunne broederen in het Hervormd Kerkgenootschap richtten zij zich met dit woord: zWij verheugen ons met een stille verheuging des harten, dat de Heere eindelijk door Zijn voorzienig bestel de ure onzer vrijmaking slaan liet. Na 70-jarige hallingschap moes en wij als Israel in de erve der Vaderen terugkeeren. En op de weer vrijgemaakte erve hebt gij allen voor Jezus, *onzen Koning*, te knielen, als voor den Eenige, wien toekomt de hoogste, èn wetgevende, èn rechtsprekende, èn besturende macht. Verbreke dan een gelijk van u met ons de onheilige banden, die ons zoo lang omkneld hielden. Herneemt, broeders en zusters, de vrijheid, waarmede Christus u tot den prijs Zijns bloeds heeft vrijgemaakt.z

Alzoo bij beiden, zoo eerst- als later wedergekeerden, hetzelfde beginsel, zij het ook langs verschillenden weg gezocht; dezelfde keure om in gebondenheid aan het Woord huns Gods, Jezus Christus hun Koning te eeren en te dienen als den weetigen Souverein der Kerk.

Was het wonder, dat de mannen van '34 en van '86 elkander na eenigen tijd ontmoeten mochten op dezelfde vrije erve; dat broederen die wederzijds bedoelden voort te bouwen naar hetzelfde bestek, dat op hunne aloude Synoden aan Gods Woord ontleend wierdt, elkander de hand ter gemeenschap mochten reiken; dat zonen van hetzelfde huis ook in hetzelfde huis zaam mochten komen, om hetzelfde geloof te belijden en in éénzelfde liefde zich te oefenen?

Was dat niet de verwerkelijking — hoeseer nog slechts bij aanvang — van het heilig ideaal, waarvoor onze groote Hoogepriester in Zijn gebed, eer Hij Gethsémané's worstelperk inging, heeft gestreden?

Was dat niet het betreden van den weg die er toe leiden moet, dat de gemeente van Christus zich openbaren zal als een koninklijke hoed in de hand des Heeren en een sieelijke kroon in de hand haars Gods? Alleen toch in de rechte samenbinding der broederen kan de kerk des Heeren worden gebouwd, kan ze tot bloei en wasdom komen.

Zoo alleen zal ze uit de bron der eeuwige liefde, gelijk de rank uit den wijnstok, hare suppen opzuigen.

Zoo alleen kan ze, in den glans dier liefde, uitbloeien, Gode tot eer.

Dit wetend, zullen wij dan niet, als één van hart en één van hand, ook in de plaatselijke kerk, ons opmaken, om des Heeren huis te bouwen? Maar daartoe hebben wij dringend behoefte aan de krachtige werking en doorwerking des Heiligen Geestes!

Deze alleen is het, *die onze dorre plaatsen* bezoekt, zoodat er leven uit God, maar ook naar God alom zichtbaar wordt en tot heerlijke openbaring komt.

Deze is het, *die al ons zelfbehagen doodt*, waardoor wij eerst waarlijk er toe komen, om onbevangen ons te stellen in den liefdedienst des Heeren en ootmoedig en moedig tevens de plaats in te nemen, die de Heere, onze God, ons bij den bouw des huiles aanwijst.

Deze is het, *die al onze tweespalt te niet maakt* en de éendracht wekt, verteevendigt en versterkt, zoodat allen, die Sion liefhebben erkennen, geen grooter schuld dan die der liefde te hebben tegenover elkander.

Deze is het, *die met heilige geestdrift bezield*, een vlam, ontstoken aan het vuur der liefde Gods. Waar deze is, is geestes-opwekking. Daar is heilige, klimmende, in kracht en inigheid winnende worstelling des gebeds. Daar is een steeds vaster steunen op het Woord van onzen God; een gedurig naarstiger zoeken van den weg en wil des Heeren, een altijd vaardiger wandelen op het voorgeteekende pad.

Deze is het *die onze innerlijke kracht vermenigvuldigt*, opdat wij niet nalaten te werken terwijl nog is, want zvoortgebouwd moet er worden tot de laatste kostbare steen is vastgemaakt op den uitersten Hoeksteen.z

Met Da Costa zij dan onze bede tot dien Geest:

Gord in land en kerk weer helden
Met Uw Wapenrusting aan,
Om voor de eere Gods te staan!
Troester, Zalver, Gij zult komen,
Op 't gebed, *door U verwekt*;
Van Uw regen, van Uw stroomen,
Worde Uw ganische kerk bedekt!
Liefde en ijver zullen blaken,
Waar reeds alles scheen verkwijnd,
Als de Pinksterzon verschijnt.
Noordenwind, o wil ontwaken!
Zuidenwind, doorwaai den hof!
Heil'ge Geest, U zij de lof!

Er spreekt uit dit kostelijke woord een ruimte van hart die weldadig aandoet.

Officieele Berichten.

Classis Alkmaar.

De vergadering der classis Alkmaar zal D.V. gehouden worden op Donderdag 18 Maart 's morgens half tien te Nieuwendijk.

Punten voor het agendum worden tot 5 Maart ingewacht bij den eerst ondergeteekende.

Namens den raad der roepende Kerk van Werkendam A:

T. RISPENS, *praeses.*
J. KNOL, *scriba.*

DRIEBERGEN, 21 Febr. J.l. Zondag maakte onze geachte leeraar, Ds. G. Wisse Jr., de gemeente bekend, dat hij voor de roeping naar Franeker had bedankt. Wij zijn verblijd. Zegene de Heere dit besluit, opdat hij nog lang in ons midden moge blijven arbeiden tot eer des Heeren en heil der gemeente.

Namens den Kerkeraad der Geref. Kerk:
W. VEENENDAAL, *scriba.*

Militairen te Amersfoort.

Het zal den Kerkeraad der Geref. Kerk te Amersfoort B hoogst aangenaam zijn, zoo spoedig mogelijk opgave te mogen ontvangen van de namen en adressen der jongelingen, die hier voor het eerst in militairen dienst komen.

Ds. H. TERRINK, *praeses.*

Buitenland.

Denemarken. In het jaar 1908 werd in Denemarken veel doorworsteld. Menige bank staakte hare betalingen, het gevolg was een werkeloosheid die tot op den huidigen oogenblik voortduurt. Bij al die ellende kwam nog den 8sten September uit, dat de Minister van justitie Alberti op eene manier bedrog gepleegd had, welke een gewetenloosheid zonder wedergade openbaarde. Reeds lang had de partij die door de gebroeders Brandes geleid werd, spottend over de verandérde zedewet gesproken en was de „Uebermensch" van Nietzsche als ideaal voorgesteld. Nu kwam het aan het licht waarheen intellect zonder geweten leidt, wat er van de zedelijkheid wordt als ze niet wortelt in de religie.

Het is eigenaardig dat de mensch geneigd is een gebod Gods aan te nemen wanneer zijn geldbuidel aangetast wordt. Doch wanneer ni ts meer heilig is, waarom zou dan anderen bezit ons heilig zijn?

Wat eenmaal J. P. Jakobson voorspelde omtrent een gouden eeuw der liefde tot den naaste, die aanstaande zijn zou, is gebleken een valsch ideaal te zijn. Deze beweerde dat wanneer de groote stroom der liefde, die tegenwoordig nutteloos naar God omhoog steeg, zich uitsluitend naar de aarde bewoog en bewerkte dat alle schoone menschelijke eigenschappen en daden met liefde vervuld werden, een tijdperk van geluk zou aanbreken gelijk nog niet was beleefd. Maar sedert zulke denkbeelden hoofden en harten vervulden, werd de zedelijke toestand van het volk steeds ellendiger, zoodat de oprechte vaderlanders moesten zeggen: waar gaat dat heen? Kopenhagen is, nog meer dan Parijs voor Frankrijk, het hoofd van het land. De invloed die van de hoofdstad op het platte land uitgaat, is onberekenbaar groot. Dat in Kopenhagen 24 percent der geboorten, in de nichtst bevolkte buurten zelfs 46 percent, buitenechtelijke zijn en dat volgens de geneeskundige statistiek de vreeselijkste gevolgen der onzedelijkheid in breede kringen te constateeren zijn, is niet te ontkennen. En evenmin valt te ontkennen, dat de theorieën der z. g. vrije liefde daaraan schuld hebben. Als men weet dat in Kopenhagen 24 percent van de geheele Deensche bevolking woont, terwijl Parijs in zich slechts 7 percent van de Fransche vereenigt, dan kan men zeggen dat Kopenhagen Denemarken is. En de laatste veertig jaar is de bevolking verdreidubbeld, van hof- en ambtenaren stad is het een moderne handels- en industrie-stad geworden, waarin een verbitterde klassenstrijd gestreden wordt. Met bijtenden spot werd door de dagbladpers, waarin bijna uitsluitend vrijdenkers aan het woord zijn, het Christendom stelselmatig belachelijk gemaakt en het voorgesteld, dat iedere verlichte burger der zoste eeuw boven de ouderwetsche denkbeelden omtrent het huwelijk, eerbaarheid en Godsdienst verheven was. De volksmassa geloofde dit Evangelie van het vleesch, en het gevolg was, dat het volk steeds dieper zonk.

Toch heeft de Heere ook Zijn volk in deze stad. Velen gaan door de treurige gevolgen van de zonden die openbaar werden, vragen: waar gaan wij heen, wanneer wij ons door den stroom des ongeloofs laten medesleepen. Er is nog in de stad een aanzienlijk getal predikanten, die het Evangelie verkondigen, en het kerkbezoek neemt in den laatsten tijd toe. Er worden vergaderingen gehouden tot opwekking van het geestelijke leven; in de eerste weken van dit jaar kwamen in een circus 5000—6000 menschen samen. De ruimte was te klein, hoewel in een kerk in dezelfde buurt te gelijker tijd vergaderingen gehouden werden. Twee mannen in de stad, die de gave van het woord in buitengewone mate ontvangen hebben, spraken daar tot de aandachtig luisterende menigte. Veel was er gedaan om deze samenkomsten voor te bereiden. Een millioen uitnoodigingen van vier bladzijden druks werden verspreid, en daarenboven tienduizenden vlugschriften met hetzelfde doel. Een heirleger Christelijke mannen brachten die noodigingen persoonlijk in de huizen. De Christelijke zangvereenigingen vereenigden zich tot een koor van 500 zangers, en de verschillende fanfarecorpsen vormden één groot orkest, om het gezang te steunen. Hoe indrukwekkend klonk het, toen een der oude koralen door duizenden gezongen en met koper instrumenten begeleid werd. Er was geestdrift; het oude Evangelie toonde ook hier wonderen te doen.

Hoeseer ook het volk van God en Zijn dienst afkeerig is gemaakt, — eene beweging om de kerk een scheidbrief te geven, is nog niet op touw geset. Van de 564 000 inwoners behooren 97 percent in naam tot de Lutherische staatskerk, 3572 zijn Roomsch en 544 behooren tot de Gereformeerde kerk.

De Christelijke jongelingsvereenigingen arbeiden met kracht onder de jeugd. Eigenaardig is het, dat toen op een gezellige samenkomst van een dier vereenigingen een tooneelspeelster van den eersten rang een schoon gedicht voorgedragen had, de secretaris der vereeniging zich naast haar plaatste en op eenvoudige manier Gods zegen over de kunst en de kunstenaars vroeg.

De Christelijke kringen van Denemarken hebben het zoover gebracht, dat het weldra kan gezegd worden, dat op elke 10.000 inwoners der stad een kerk komt. De bevolking van het platte land heeft daarvoor krachtig medegewerkt. Het getal kerkgebouwen is in den laatsten tijd verdubbeld; het houdt thans met de uitbreiding der stad gelijken tred. De kerken, welke ten deele zeer fraai gebouwd zijn, werden geheel door vrije kerkelijke vereenigingen of privaatpersonen gesticht. Ook het geld voor haar onderhoud komt door vrijwillige bijdragen bijeen. De bisschop van Seeland schreef: „Ieder moet toestemmen dat het bij ons voor 20 jaar vreeselijk gesteld was. Ieder die zien wilde, moest zeggen: „het is onmogelijk dat op deze manier de volkskerk in Kopenhagen nog langer bestaan kan. Binnen korten tijd moet zij zich oplossen en verdwijnen. Maar het is nu in mijne oogen een wonder, dat zij zich weder begint op te heffen".

De meeste der nieuwe kerken dienen tot middelpunt voor den arbeid om het ontkerstende volk weder tot de kennis des Heeren terug te voeren.

Een van de ergste dingen voor Kopenhagen is de pornografische pers, die men tot voor korten tijd voor een kwaad hield, waartegen weinig te doen viel. En laatstleden herfst is er eene vereeniging opgericht om, langs den weg der wetgeving en door het bewerken der publieke opinie, dit kwaad te keer te gaan. Deze vereeniging bestaat uit mannen van allerlei richting, en heeft reeds zoo goed gewerkt, dat een van de meest verderfelijke bladen ophield te verschijnen, terwijl de overigen niet meer zoo vuil durven zijn als te voren.

Er worden ook debatavonden met werklieden en studenten gehouden, die op de belangstelling van het publiek kunnen rekenen, en die soms duren tot na middernacht.

Onder die ontwikkelde klasse is de quaestie van de Godsdienstlooze moraal meer dan te voren aan de orde. De hoogleeraar Höffding strijdt daarvoor, de hoogleeraar in de Godgeleerdheid H. Scharling bestrijdt haar. Volgens ons geeft de hoogleeraar te veel toe wanneer hij zegt, dat een scheiding van ethiek en religie in de eenzaamheid van de studeerkamer zonder gevaar kan gemaakt worden, doch dat deze niet kan bestaan in het werkelijke leven, waar de menschelijke belangen dikwerf met elkander in botsing komen. Volgens ons deed Scharling met deze woorden een gevaarlijke concessie aan zijn tegenstander. Noch in de theorie, noch in de praktijk kan Godsdienst en zedelijkheid gescheiden worden.

Het Kerkelijke leger dat zich opmaakt om het volk weer voor God en Zijn dienst te winnen, trekt nu in drie afdeelingen op. Het Centrum, wordt gevormd door de mannen die de landskerk tot bloei willen brengen. Dit centrum wordt geflankeerd door de Grundtvigianen, die dogmatisch meer belijnd, op de sacramenten nadruk leggen. Men verwijt den volgers van Grundtvig, dat zij naast dogmatisch strenge begrippen, een ruime opvatting hebben van de ethiek, zoodat men beweert dat zij gevaar loopen der wereld gelijkvormig te worden. Of dit waarheid bevat, kunnen wij niet beoordeelen, doch zeker is het, dat wanneer de Grundtvigianen meeningen zijn toegedaan die de grenslijn tusschen het Christelijke en het wereldsche leven dreigen uit te wisschen, zij daarbij niet het voetspoor volgen van hun voorganger, die in het begin der voorgaand eeuw optrad met een vlugschrift over: „Het bal masqué in Denemarken", waarin hij de lichtzinnigheid bestrafte waarmede de Kopenhagers trachtten zich over den ernst der gebeurtenissen van 1807 heen te zetten.

De derde partij is die der inwendige zending, welke minder den nadruk legt op de belijdenis der kerk, en te vergelijken is met de groep die in Duitschland met de „Gemeinschafts"-beweging medegaat.

Laat ons hieraan toevoegen, dat men in Denemarken ijvert voor een verandering der kerkorde en wel in Gereformeerden geest, voor zoover deze aan de plaatselijke kerken meer zelfstandigheid moet geven, en den band die kerk en staat verbindt, losser gemaakt wordt. Een zelfde streven wordt ook in Noorwegen en Zweden gevonden. In Noorwegen is de inwendige zending in den geest der Lutherische belijdenis werkzaam. Immers de in Christiania opgerichte gemeente faculteit heeft ten doel, jongelieden op te leiden tot den dienst des Woords in de Lutherische staatskerk op den grondslag van de belijdenisschriften dier kerk.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

ZOO GAAT HET.

Eens was een land op 't wereldrond,
Waarin men wondre menschen vond;
Elk stotterde, deed bij den mond maar open,
En ieder hinkte bij het loopen, —
Men vond dat al recht mooi en zoo 't behoort.

Eens kwam een vreemdling in dat oord.
Hij zag al 's volks gebrek en dacht:
Hoe hoog zal ik hier zijn geacht,
Ik d'een'ge met twee goede beenen!
Een elk misgunt ze mij, zoo 'k meenen.

Zo ging hij dan in 't rond met stijven, vasten tred.
Maar ziet altras, hoe wèl een elk groote oogen zet
Maar tevens hem bespot. Men bleef al lachend staan,
En sprak: „Leer toch dien man behoorlijk gaan!"

„Wat!" riep de vreemd'ling vol verbazen,
Wilt *gij* mij leeren? arme dwazen;
Wie hinkt er, zegt het, ik of *gij*
Bij u 't gebrek, gelooft me vrij."

Maar nauwlijks heeft hij zoo gesproken,
Of 't volk schijnt nu wel losgebroken
En tiert: „Hij stottert niet, o schand!
Men jaag den snoever uit het land"!

Dit vers heeft in der tijd de bekende Duitsche dichter en hoogleeraar Gellert gemaakt. Dat hij ons land bedoelde is ver van zeker, doch wel dat wij uit zijn vers nog wat kunnen leeren. Hij besluit aldus:

Tot sieraad maakt gewoonte een fout,
Waarmee we jong al zijn vertrouwd.
Vergeefs al dan de wijze 't wagen
Om over 't onverstand te klagen.
Zijn raad volgt louter spotternij
Omdat.... hij wijzer is dan wij.

HET WOORD DES HEEREN.

Hieronymus was een bekend vermaard Christenleeraar, die vier eeuwen na Christus leefde. Men rekent hem onder de zoogenaamde „kerkvaders," zoo als ook Augustinus en anderen. Hij is vooral bekend doordat hij den Bijbel uit het Hebreeuwsch en Grieksch in het Latijn vertaalde, dat toen vrij algemeen verstaan werd.

Wel zijn er later veel beter overzettingen gegeven, o. a. die van onzen Statenbijbel, maar toch was zijn werk voor zijn tijd een groote zegen.

In zijn eersten levenstijd hield Hieronymus veel van de boeken van heidensche schrijvers, zoo als Horatius en Cicero, en las die vaak en met ijver. Later echter veranderde dat, toen hij lust gekregen had in het Woord des Heeren. Eens toen het te pas kwam, zei hij daarover:

Wat deel heeft de geloovige met den ongeloovige? Wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis? of Christus met Belial? Hoe komen de Psalmen met Horatius of het Evangelie met Cicero overeen?

Zoo wilde hij in Paulus woorden seggen, dat de wijsheid der menschen en de wijsheid Gods niet kunnen saamgaan.